

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ:ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ – ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

1. Τι ονομάζουμε έπος και ποιο είναι το περιεχόμενο του;

Η λέξη έπος προέρχεται από το αρχαίο ρήμα «έπω» που σημαίνει «λέγω». Έπος σημαίνει λόγος, διήγηση και, ειδικότερα, αφηγηματικό ποίημα με περιεχόμενο μυθολογικό, διδακτικό, ηρωικό.

2. Ποιο έπος ονομάζουμε «ηρωικό», ποια τα βασικά του γνωρίσματα και ποια ηρωικά έπη γνωρίζετε;

-Το ηρωικό έπος αφηγείται κατορθώματα ηρώων αλλά και θεών που συχνά συνυπάρχουν με τους ανθρώπους και κατευθύνουν τη δράση τους. -Βασικά του γνωρίσματα είναι :

α. Παρουσιάζει μυθοποιημένα γεγονότα ενός μακρινού παρελθόντος σαν να είναι αληθινά.

β. Έχει αντικειμενικό χαρακτήρα, δεν εκφράζει δηλαδή προσωπικές απόψεις του ποιητή, αλλά όλη την κοινωνία μέσα στην οποία δημιουργείται.

- Ηρωικά έπη είναι η Ιλιάδα και η Οδύσσεια του Ομήρου (θα τα ονομάζουμε και ομηρικά έπη).

3. Τι ονομάζουμε επικό κύκλο ή κύκλια έπη; Τι γνωρίζετε για τον τρωικό κύκλο;

Επικό κύκλο ή κύκλια έπη ονομάζουμε τα έπη που το θέμα τους αρχίζει από τη δημιουργία του κόσμου και τελειώνει με το θάνατο του Οδυσσέα.

Ο τρωικός κύκλος περιλαμβάνει τα έπη που έχουν σχέση με τον τρωικό πόλεμο .

4. Ποιο το κεντρικό θέμα της Ιλιάδας;

Το κεντρικό θέμα της Ιλιάδας είναι ο θυμός τους Αχιλλέα, που διαρκεί 51 ημέρες, ο ποιητής όμως συμπεριέλαβε σε αυτές ολόκληρο το δεκαετή πόλεμο του Ιλίου (= της Τροίας), που έγινε τη Μυκηναϊκή εποχή, αρχές 12^{ου} αιώνα π.Χ.

5. Ποιο το θέμα της Οδύσσειας;

Η Οδύσσεια εξιστορεί τον δεκαετή αγώνα του Οδυσσέα για το νόστο (= επιστροφή στην πατρίδα), ο ποιητής όμως συμπεριέλαβε στο έργο του όλες τις μεταπολεμικές περιπέτειες του ήρωα σε 41 ημέρες.

6. Πότε και πού δημιουργήθηκαν τα ομηρικά έπη;

Τα ομηρικά έπη δημιουργήθηκαν τη Γεωμετρική εποχή(1100-700 π.Χ.), ειδικότερα κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 8^{ου} αιώνα π.Χ. (η Οδύσσεια πιθανόν στις αρχές του 7^{ου} αιώνα) στη Δυτική Μικρά Ασία, όπου οι Αχαιοί (που δεν ονομάζονταν ακόμη Έλληνες) είχαν ιδρύσει αποικίες από τον 11^ο αιώνα π.Χ. όπως και στα νησιά του Αιγαίου.

7. Από πού αντλούν στοιχεία τα ομηρικά έπη και ποια εποχή προβάλλουν;

- Από τα τραγούδια των αποίκων που αναφέρονταν με νοσταλγία και περηφάνια τα κατορθώματα των ηρώων του ελλαδικού χώρου.

- Από τους θρύλους για τις περιπέτειες των ναυτικών .

Τα ομηρικά έπη αναφέρονται σε μυθοποιημένα γεγονότα της μυκηναϊκής εποχής (Τρωικός πόλεμος) αλλά προβάλλουν την εποχή στην οποία γράφονται (Γεωμετρική), που είναι στραμμένη σε έργα ειρηνικά (εμπόριο, ναυτιλία, ανάπτυξη πόλεων) αλλά χαρακτηρίζεται και από πολιτικές συγκρούσεις (κλονίζεται ο θεσμός της βασιλείας)

8. Τι γνωρίζετε για τους αοιδούς;

Οι Αοιδοί (το όνομά τους προέρχεται από το αρχαίο ρήμα «άδω»= τραγουδώ από το οποίο προέρχεται και η λέξη «ωδή»= τραγούδι) ήταν οι παλιοί επικοί ποιητές της προομηρικής εποχής.

- Τραγουδούσαν τα έπη τους, με τη συνοδεία κιθάρας/φόρμιγγας.

- Τα συνέθεταν οι ίδιοι αυτοσχεδιάζοντας προφορικά «με τη βοήθεια της Μούσας», που, όπως 'πίστευαν, τους έδινε την έμπνευση.

- Τραγουδούσαν σε συμπόσια του ανακτόρου ή σε γιορτές .

- Έτσι έγιναν περιζήτητοι επαγγελματίες και κάθε ανάκτορο ήθελε να έχει τον αοιδό του.

9. Τι γνωρίζετε για τους ραψωδούς;

Οι ραψωδοί (το όνομά τους προέρχεται από το αρχαίο ράπτω + ωδή = τραγουδώ) διαδέχθηκαν τους αοιδούς και

- Δεν αυτοσχεδίαζαν αλλά «συναρμολογούσαν» ποιήματα .

- Κατέληξαν όμως να απομνημονεύουν και να απαγγέλουν ρυθμικά έτοιμα καταγραμμένα έπη , άλλων ή δικά τους.

- Κρατούσαν ραβδί, που συμβόλιζε την εξουσία που τους είχε δοθεί απ' τους θεούς.

- Δεν ζούσαν σε ανάκτορα αλλά ανήκαν σε επαγγελματικά σωματεία , ταξίδευαν από τόπο σε τόπο και παρουσίαζαν τα έπη , κυρίως τα ομηρικά, σε χώρους ανοιχτούς , στις μεγάλες κυρίως γιορτές των Ελλήνων , όπου γίνονταν και ραψωδικοί αγώνες. Έτσι τα έπη ακούγονταν παντού, όπου υπήρχαν Έλληνες.

10. Τι γνωρίζετε για τον Όμηρο;

Ο Όμηρος ταξίδευε για να απαγγέλλει τα ποιήματά του , που πρέπει να τα συνέθεσε χρησιμοποιώντας γραφή. Ίσως να ήταν ο πρώτος που κράτησε ραβδί εγκαινιάζοντας έτσι το είδος των ραψωδών (ο πρώτος ραψωδός). Έζησε πιθανόν κατά τον 8^ο αιώνα π.Χ. στην Ιωνία . Δεν γνωρίζουμε ποια ακριβώς είναι η πατρίδα του αφού επτά πόλεις ισχυρίζονται ότι κατάγεται από αυτές, με πιθανότερη τη Σμύρνη ή τη Χίο. Η παράδοση λέει πως ήταν τυφλός , πράγμα που θεωρείται απίθανο.

11. Ποιες είναι οι πηγές της Οδύσσειας;

Για να συνθέσει ο Όμηρος τα ποιήματά του πήρε στοιχεία από πολλές πηγές. Αυτές ήταν:

- Η ηρωική και επική παράδοση , που αφορούσε κυρίως τον Τρωικό πόλεμο.
- Η λαϊκή μυθιστορία του γυρισμού του ξενιτεμένου και η μυθιστορία της κόρης που δοκιμάζει όσους ζητούν να την παντρευτούν για να διαλέξει τον καλύτερο .
- Μυθοποιημένες περιπέτειες ναυτικών και πολλά στοιχεία παραμυθιών.
- Στοιχεία από την οικονομική , κοινωνική, πολιτική και πολιτισμική κατάσταση της Γεωμετρικής εποχής , ιδιαίτερα το δεύτερο μισό του 8^{ου} αιώνα.

12. Πώς επιβεβαιώνεται η αξία των ομηρικών επών;

- Νίκησαν το χρόνο , διασώθηκαν δηλαδή ολόκληρα , σε αντίθεση με τα κύκλια έπη, που χάθηκαν.

- Για πολλούς αιώνες ψυχαγωγούσαν και δίδασκαν τους αρχαίους Έλληνες στις γιορτές τους και αποτελούσαν μάθημα για τα παιδιά τους στο σχολείο. Από αυτά , μικροί και μεγάλοι, μάθαιναν την ιστορία και τη θρησκεία τους, γνώριζαν τον άνθρωπο από την καλή και την κακή πλευρά του και έπαιρναν διδάγματα ζωής . Ο Αθηναίος φιλόσοφος Πλάτωνας παρατήρησε ότι «όλη την Ελλάδα έχει μορφώσει αυτός ο ποιητής». Στα νεότερα χρόνια διδάσκονταν όχι μόνο στα σχολεία της Ελλάδας αλλά και σε όλο τον κόσμο.

- Επηρέασαν την αρχαία ελληνική και ρωμαϊκή λογοτεχνία, την τέχνη (αγγειογραφία, ζωγραφική, γλυπτική, μικροτεχνία) και συνεχίζουν να εμπνέουν λογοτέχνες, καλλιτέχνες, σκηνοθέτες).

13. Πότε έγινε η καταγραφή των επών, από ποιον και για ποιο λόγο;

- Τα ομηρικά έπη καταγράφηκαν στην Αθήνα τον 6^ο αιώνα π.Χ. (όταν ήταν τύραννος ο Πεισίστρατος ή ο γιος του Ίππαρχος) για να υποχρεώνονται οι ραψωδοί να απαγγέλλουν τα έπη στη γιορτή των Παναθηναίων με βάση το κείμενο και να μην κάνουν αλλαγές.

14. Σε πόσες ραψωδίες χωρίζονται η Ιλιάδα και η Οδύσεια και πώς συμβολίζονται ;

Και η Ιλιάδα και η Οδύσσεια χωρίζονται σε 24 ραψωδίες. Διακρίνονται με τα 24 γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου, με τα μικρά η Οδύσσεια (ραψωδία α – ω) και με κεφαλαία η Ιλιάδα (ραψωδία Α – Ω).

15. Ποιο το κεντρικό θέμα της Οδύσσειας και ποιο το συμπληρωματικό;

Κεντρικό θέμα της Οδύσσειας είναι ο αγώνας του βασιλιά της Ιθάκης, Οδυσσέα, να επιστρέψει με τους συντρόφους του από την Τροία στο νησί του και να ξαναπάρει τη θέση που είχε στο σπίτι του και το λαό του.

Συμπληρωματικό θέμα της Οδύσσειας είναι η αναζήτησή του από τη γυναίκα του, την Πηνελόπη, και κυρίως από το γιο του, τον Τηλέμαχο. Η πολύχρονη απουσία του από την Ιθάκη είχε δημιουργήσει πολλά προβλήματα και στους δύο. Έτσι η δράση διεξάγεται τόσο στην ξενιτιά όσο και στην πατρίδα.

16. Γιατί η Οδύσσεια μπορεί να χαρακτηριστεί «μεταπολεμικό έπος»;

Γιατί αναδεικνύει τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν μετά τον Τρωικό πόλεμο, σε συνάρτηση με τις κοινωνικές και πολιτικές ανακατατάξεις της εποχής του ποιητή, κατά την οποία αποκτούν δύναμη οι ευγενείς και αμφισβητούν την κληρονομική βασιλεία.

17. Σε τι διαφέρει το ηρωικό στοιχείο της Οδύσσειας από εκείνο της Ιλιάδας;

Το ηρωικό στοιχείο της Οδύσσειας διαφέρει από εκείνο της Ιλιάδας γιατί στην Ιλιάδα ο ηρωισμός είναι κυρίως πολεμικός ενώ στην Οδύσσεια ο ηρωισμός είναι κυρίως αγώνας καρτερικός, για να επιβιώσει κανείς και να επιτύχει τους στόχους του.

18. Σε ποια μέρη χωρίζεται η Οδύσσεια με βάση το περιεχόμενό της(τον Οδυσσέα και την Ιθάκη);

- Τηλεμάχεια (ραψωδίες α-δ) : Πρωταγωνιστεί ο Τηλέμαχος .

-Νόστος (ραψωδίες ε-ν 209) : Ο αγώνας του Οδυσσέα να επιστρέψει στην Ιθάκη

- Μνηστηροφονία (ραψωδίες ν210-ω) : Ο Οδυσσέας στην Ιθάκη που, με τη βοήθεια της θεάς Αθηνάς και τη συνεργασία του Τηλέμαχου, εξοντώνει τους μνηστήρες .